

מתוך : רומנטיציזם וקלאסיציזם

רצוני לטעון, שאחרי מאה שנות רומנטיקה, אנחנו עומדים בפני תחייה קלאסית.

הנה שורש הרומנטיקה כולה: שהאדם, הפרט, הוא מאגר אינסופי של אפשרויות [...] טבע האדם דומה לבאר [...] מאחר שאינך מאמין באלוהים, אתה מתחיל להאמין שהאדם הוא אלוהים [...] הרומנטיקן, מאחר שהוא סבור שהאדם הוא אינסופי, מוכרח לדבר תמיד על האינסוף [...] הקלאסי בשירה הוא זה: שאפילו במעוף הדמיון הקיצוני מכל יש איזה איפוק, הסתייגות. המשורר הקלאסי אינו שוכח לעולם את סופיותו זו, את גבולו זה של האדם. הוא זוכר תמיד שהוא מעורבב באדמה גם אם יקפוץ, סופו שיחזור; לעולם אין הוא מתעופף אל הגו המקיף אותו. אפשר לומר, אם תרצה, שהעמדה הרומנטית כולה כמו מתגבשת בשירה סביב מטאפורות של מעוף. ויקטור הוגו מתעופף תמיד, מתעופף על-פני תהומות, מתעופף מעלה אל הגו הנצחי. המילה אינסוף בכל שורה שניה. בעמדה הקלאסית אין אתה טס לעולם אל האין סופי [...] אתה נאמן תמיד למושג של גבול [...] [זוהי] שירה המוגבלת בקפדנות לארצי ולמוגדר [...] תמיד אור היומיום, ולעולם לא האור שלא היה מעולם על-פני ים או יבשה. תמיד אנושי לחלוטין ולעולם לא מוגזם: האדם הוא תמיד אדם, ולעולם לא אלוהים

הנה שורש הרומנטיקה כולה: שהאדם, הפרט, הוא מאגר אינסופי של אפשרויות, ואם תהפוך את סדרי החברה על-ידי הריסת המשטר המדכא,

* הקטעים שלפנינו מופיעים בספרו של שמעון זנדבנק 'הקול הוא האחר' (כרמל, 2001), כחלק ממסתו 'שירה לא רטובה: שבתאי, יום והמרד האימג'יסטי'. אנו מבקשים להודות למר זנדבנק על שאפשר את השימוש בקטעים החשובים הללו.

תיתן סיכוי לאפשרויות אלה, ותקבל קדמה. את הקלאסי אפשר להגדיר בבהירות כניגודו הגמור של זה. האדם הוא בעל-חיים מקובע ומוגבל להפליא, שטבעו קבוע לחלוטין. רק באמצעות מסורת וארגון ניתן להפיק ממנו משהו מהוגן. [...] בקיצור, הנה שתי התפיסות. האחת, האדם טוב מטבעו, והנסיבות הן שקלקלו אותו; האחרת, שהוא מוגבל מטבעו, אבל הסדר והמסורת משמעו אותו לכלל משהו הגון למדי. בעיני המחנה האחד, טבע האדם דומה לבאר, בעיני השני הוא דומה לדלי. להשקפה הרואה את האדם כבאר, כמאגר שופע אפשרויות, אני קורא רומנטית; לזו הרואה בו יצור סופי וקבוע מאוד, אני קורא קלאסית.

[...] מאחר שקיים תמיד ניגוד מר בין מה שאתה סבור שצריך שתהיה מסוגל לעשות ובין מה שאדם מסוגל לו למעשה, הרי [העמדה הרומנטית] נוטה תמיד, בשלביה המאוחרים מכל מקום, להיות קודרת. [...] אני מתנגד לאותה רכרוכיות הגורסת ששיר אינו שיר כל עוד אינו מייבב או גונח על משהו. אני חושב תמיד בהקשר זה על שורה אחרונה של שיר מאת ג'ון ובסטר, המסתיים בבקשה שאני חותם עליה בכל לב: "חדלו להיאנח ובואו נלך." [...] יש נטייה כללית לחשוב ששירה אין פרושה אלא ביטוי של רגש שלא בא על סיפוקו. [...] ואולם אותה שירה שלעתיד-לבוא תהיה עליזה.

(מאנגלית: שמעון זנדבנק)